

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра статистики

ДИПЛОМНА РОБОТА
на здобуття освітньо – кваліфікаційного
рівня магістра
зі спеціальності 8.03050601 «Прикладна статистика»
за магістерською програмою
«Статистичні методи аналізу та прогнозування соціально – економічних
процесів»

з теми:

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОПИТУ І ПРОПОЗИЦІЇ РОБОЧОЇ
СИЛИ В УКРАЇНІ

Виконавець
студентка VI курсу обліково –
економічного факультету
Харитонova O.C.
Науковий керівник:
к.е.н., доцент К.В. Вітковська

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОБОЧОЇ СИЛИ.....	6
1.1. Поняття і сутність робочої сили та економічно активно населення....	6
1.2. Безробіття та зайнятість. Їх основні форми та види.....	14
2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТА СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ РОБОЧОЇ СИЛИ В УКРАЇНІ ЗА ПЕРІД 2008-2015 РОКИ.....	23
2.1. Методика розрахунку основних показників аналізу попиту та пропозиції робочої сили.....	23
2.2. Статистичний аналіз динаміки і структури економічно активного населення України.....	25
2.3. Регіональний аналіз економічно активного населення України....	34
3. ПРОГНОЗУВАННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ РОБОЧОЇ СИЛИ ТА МЕТОДИ РІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ІЗ БЕЗРОБІТТЯМ В УКРАЇНІ.....	50
3.1. Прогнозування чисельності робочої сили методом компонент	50
3.2. Прогнозування коефіцієнту безробіття в Україні.....	53
3.3. Основні напрямки удосконалення державної політики з метою підвищення ефективності використання робочої сили України.....	56
ВИСНОВОК	73
ЛІТЕРАТУРА.....	76
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Полягає в тому, що в сьогоденній економічній ситуації, яка склалась в Україні, необхідна розробка ефективних заходів щодо соціального захисту населення і насамперед його найбільш вразливих верств; формування потреби народного господарства в робочій силі та розвиток структури зайнятості; створення інститутів інфраструктури ринку праці.

Ринок праці як економічна категорія довгий час розглядався як явище, властиве лише капіталістичним країнам, а безробіття – як наслідок пануючих відносин на ринку праці, що виникають в результаті численних суперечностей між працею і капіталом.

Довгий час вважалося, що поступальний розвиток радянської економіки дає необмежені можливості для повної зайнятості в суспільному виробництві, і завдання полягає лише в тому, щоб залучити в нього все працездатне населення за принципом “хто не працює, той не їсть”. Загальна обов'язковість праці і пріоритет суспільного над особистим визначали соціальний клімат радянського суспільства протягом десятиліть.

Перехід до ринку загострив проблеми зайнятості і додав до них нові, пов'язані із структурною перебудовою української економіки і виникненням нових трудових відносин, обумовлених різними формами власності. В результаті неминуче вивільнення працівників з підприємств в умовах переходу до ринкових відносин і поповнення ними вже і без того численній армії безробітних. Проте розглядати безробіття як явище перехідного періоду помилкове. Вона пов'язана і з економічним розвитком, і із зміною потреб в робочій силі і соціальному статусі самого працівника.

Безробіття не може бути доцільним ні в економічному, ні в соціальному плані, оскільки його зростання створює цілий комплекс

проблем: скорочується купівельна спроможність населення, бюджет втрачає платників податків, підприємство - персонал. Зростають ризик соціального напруження, додаткові витрати на підтримку безробітних.

На сучасному етапі розвитку народного господарства України велика увага приділяється проблемі підвищення ефективності виробництва. Для вирішення цього питання потрібно постійно впроваджувати у виробництво досягнення сучасного науково-технічного прогресу, вдосконалювати форми та методи використання трудових ресурсів, посилювати мотивацію кожного робітника у межах підвищення продуктивності праці. Інакше кажучи, підвищення всіх наявних ресурсів, в першу чергу – трудових.

Де і коли б праця не здійснювалася, вона не мислима без людей, які керують свідомо поставленими цілями, інтересами, механізм яких визначає в кінцевому розрахунку закономірності суспільного виробництва. Зміст праці полягає саме в сукупності елементів, які характеризують місце, роль, розвиток особистого фактору, трудового процесу і склад трудових функцій працівника, ступінь його впливу на ефективність та якість праці, необхідний освітній і професійно-кваліфікаційний рівень. У зв'язку з цим організація праці повинна будуватися на основі врахування мотивів і факторів, які стимулюють участь в праці. Адже саме працівникам належить вирішальна роль в розвитку засобів і предметів праці – основних елементів будь-якого виробництва. Від організованості працівників, їх знань, ініціативи і дисципліни залежить продуктивність праці та ефективність виробництва.

Населення впливає на економіку через свою економічно активну частину – загальну чисельність зайнятого в суспільному виробництві населення, його статевовікову, освітню, професійно-кваліфікаційну структуру та територіальну організацію.

Таким чином, викладене вище зумовлює актуальність дослідження дипломної роботи.

Об'єктом дослідження дипломної роботи є теоретичні засади статистики.

Предметом дослідження дипломної роботи є статистика ринку робочої сили в Україні.

Метою даної роботи є проведення економіко-статистичного аналізу попиту та пропозиції робочої сили в Україні.

Метою роботи зумовлено виконання таких завдань:

- визначити теоретико-методологічні аспекти дослідження робочої сили;
- проаналізувати основні показники статистики аналізу робочої сили;
- провести аналіз регіональних відмінностей показників зайнятості та безробіття в Україні;
- здійснити прогноз чисельності економічно активного населення методом компонент та прогноз показників безробіття методом аналітичного вирівнювання ряду динаміки;
- надати рекомендації щодо покращення ситуації на ринку праці в Україні.

Інформаційною базою дипломної роботи є статистичні дані по трудовим ресурсам та стану ринку праці за 2008-2015 роки, а також дані статистичного обстеження економічної активності населення.

ВИСНОВОК

В дипломній роботі був зроблений аналіз динаміки, складу та прогнозування кількості економічно активного населення України та коефіцієнтів безробіття та зайнятості. Також були встановлені основні проблеми національного ринку праці.

За результатами проведеного аналізу можна зробити висновок, що кількість робочої сили в Україні з кожним роком знижується, та буде знижатися на значну величину щорічно.

За період 2009-2015 рр. кількість економічно-активного населення в Україні знизилася більш, ніж на 2500 тис.осіб, що є дуже негативним фактором для виробництва та економіки і цілому.

Слід зазначити, що протягом 2009 – 2015 рр., кількість економічно-активного населення в Україні в середньому щорічно зменшувалась на 614,2 тис. осіб або на 3%. Це зменшення відбулося не тільки за рахунок переходу працездатних осіб у пенсійний вік, а також за рахунок зменшення населення на рахунок низької народжуваності та високої смертності людей.

За 2009-2015 рр. кількість економічно активного населення України значно коливався. Це пояснюється коливанням загальної кількості населення в ці роки.

Одним з найскладніших явищ соціально-трудової сфери, органічно пов'язаним з ринком праці і зайнятістю населення, є безробіття.

За період 2009 - 2015 рр., тобто за 7 років, або у 2015 році порівняно з 2008 роком, кількість безробітних в цілому по Україні збільшилася на 229,6 тис.осіб, або на 16,1 %.

Впродовж 2010-2013 рр. коефіцієнт безробіття зменшувався щорічно, однак у 2014 році порівняно з 2013 роком його значення збільшилося на 2,9%.

З кожним роком кількість безробітних осіб зростає, а з нею зростає і навантаження безробітних вільні робочі місця. У 2015 році, порівняно з 2008

роком навантаження безробітних на 10 вільних робочих місць зросло на 74 особи, або у 2,9 рази.

У 2008 році навантаження зареєстрованих безробітних на 10 вільних робочих місць було низьким, однак у 2015 році цей показник зріс майже в три рази. При збереженні тенденції до росту незабаром цей показник досягне найвищої відмітки за останні 20 років.

Як свідчать дані проведених розрахунків, в Україні збережеться тенденція до скорочення економічно активного населення. І в цілому до 2030 року чисельність економічно активного населення зменшиться на майже 1,9 млн. осіб або на 9,3%, що є вкрай негативним явищем, так як призведе до погіршення показників зайнятості та безробіття населення.

Якщо збережеться тенденція до рівномірного збільшення коефіцієнту безробіття населення в Україні, яка сформувалася протягом 2006-2015 рр., то можна очікувати, що коефіцієнт безробіття в Україні в 2016 р. складе 9,05%, в 2017 р. складе 9,18%, а в 2018р. складе 9,31%.

Таким чином, поступове зменшення робочої сили в Україні негативно впливає на економічний добробут населення та на економіку в цілому.

Негативною рисою ринку праці України (і це прямий наслідок перехідного періоду) є вимушена неповна зайнятість, або приховане безробіття. Його існування зумовлене надлишком робочої сили, потрібної для виробництва конкурентоспроможної продукції. При цьому слід визнати, що сучасний стан розвитку підприємництва, малого бізнесу та інші ринкові перетворення ще не в змозі на належному рівні розв'язати проблеми забезпечення ефективної зайнятості, створення нових робочих місць, підвищення якості життя населення.

Рівень конкурентоспроможності національного ринку праці також дуже низький. Основними проблемами національного ринку праці є низький рівень підготовки кадрів, мале бажання безперервно навчатися та отримувати нові знання, недостатній рівень інвестування у підготовку та перепідготовку кадрів, низька ціна робочої сили та інші. Якнайшвидшого розв'язання

потребує проблема дисбалансу між потребам ринку праці й сучасним станом освітньої підготовки.

У питаннях сприяння зайнятості населення важливу роль відіграють Державні програми зайнятості на перспективу. Відповідно до Державної програми зайнятості до 2015 р. визначено такі головні завдання:

- підтримка створення нових робочих місць і продуктивної зайнятості;
- формування ефективної структурної та регіональної політики зайнятості;
- диференційований підхід до скорочення обсягів виробництва та забезпечення допомоги звільненим працівникам;
- удосконалення схеми суспільних робіт із метою забезпечення їх прийнятності і доступності для безробітних;
- сприяння самозайнятості і поліпшенню системи надання грошової допомоги безробітним;
- легалізація тіньової зайнятості;
- впровадження нестандартних режимів робочого часу як тимчасового заходу призупинення зростання безробіття;
- в умовах вступу в СОТ доцільно впровадити на державному та регіональному рівнях механізми захисту вітчизняних товаровиробників і товарів;
- стимулювання державних і приватних роботодавців до створення нових робочих місць із мінімальними витратами.

Створення робочих місць у недержавному секторі буде сприяти поступовому скороченню прогнозованих темпів зростання безробіття, що дозволить дещо розширити вибір робочих місць і сприятиме посиленню професійної, територіальної і галузевої мобільності робочої сили.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України от 05.07.12 г. № 5067-VI "О занятости населения".
2. Айрапетов А. М. Таблицы исчисления среднегодовых темпов роста, прироста и снижения. – 4-е изд., доп. – М.: Статистика, 1979. – 222с.
3. Архипов А.М. Економіка праці / А.М. Архипов, І.С.Шацкая. – М.: Економіка, 2009. – 560 с.
4. Баланда А. Ринок праці як економічна категорія //Підприємництво, господарство і право. - 2006. - № 5. - С. 21-25.
5. Богданович В. Шляхи подолання демографічної кризи в умовах соціально-економічних трансформацій //Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2006. - № 4. - С. 207-214.
6. Богиня Д. Трансформаційні процеси в системі формування національного ринку праці: інституційний аспект //Україна: аспекти праці. - 2005. - № 1. - С. 3-9.
7. Боярский А. Я. Основы демографии: учебник / Боярский А. Я., Валентей Д. И., Кваша А. Я. – М. : Статистика, 1980. – 295 с.
8. Герасименка С. С. Статистика: Підручник– 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 467 с.
9. Галицький В. Тенденції ринку праці в Україні //Праця і зарплата. - 2008. - 16 липня. - С. 4
10. Гуць М. Оцінка стану ринку праці в умовах реформування економіки України //Україна: аспекти праці. - 2005. - № 2. - С. 13-18
11. Добрицкая Ж. Современные тенденции развития рынка труда в России и странах СНГ //Менеджер по персоналу. - 2007. - № 11. - С. 52-56
12. Дяченко Б. І. Європейський ринок праці в системі міжнародної міграції трудових ресурсів/ Б. І. Дяченко, С. В. Долинський, В. Ю. Ткач, М. А. Товтин //Економіка АПК. - 2005. - № 2. - С.138-143.

13. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
14. Кисільова Т. Регулювання трудової міграції // Юридичний Вісник України. -2006. -№ 17. - С. 4.
15. Корецька С. Державна політика на ринку праці //Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2004. - № 4.. - С. 291-296.
16. Кравець О. С. Статистика: Навчальний посібник. – Одеса: Пальміра, 2008. – 266с.
17. Курило І. О. Тенденції народжуваності в Україні у контексті подальшої трансформації суспільства / І. О. Курило // Демографічна та соціальна економіка. – 2006. – № 1. – С. 38–45.
18. Курман М. В. Актуальные вопросы демографии: учебник / Курман М. В. – М. : Статистика, 1976. – 219 с.
19. Лібанова Е. М. Ринок праці: Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 224 с.
20. Лиса О.В. Оцінювання показників робочої сили за даними щомісячних обстежень населення //Статистика України. - 2008. - № 2. - С. 76-81.
21. Макарова О. В. Демографічна політика: сучасні реалії та перспективи / О. В. Макарова // Демографія та соціальна економіка. – 2007. – № 1. – С. 3–11.
22. Маркс К. Капітал. Критика політичної економії // К.Маркс і Ф.Енгельс. Твори / Переклад з другого рос. видання. – К.: Держполітвидав УРСР, 1963. – Т.
23. Населення України, 2010 рік: демогр. щорічник/Держ. ком. статистики України; [Г.М. Тимошенко (відп. за вип.)] – К.: [б. в.], 2011. – 442 с. 4. Розподіл постійного населення України за статтю та віком станом на 1 січня 2011 року: стат. збірник/Держ. ком. статистики України; [Г..М. Тимошенко (відп. за вип.)] – К.: [б. в.], 2011. – 419 с.

24. Пальян З. О. Регіональні особливості народжуваності в Україні / З. О. Пальян // Населення України. – 2004. – С. 83–102.
25. Підгорний А.З. Теорія статистики: Навч. посіб. – Одеса, : ОДЕУ, 2001. – 140 с.
26. Покришук В. Про сучасний стан та проблеми розвитку ринку праці в Україні // Праця і зарплата. - 2008. - 26 березня. - С. 3-5.
27. Про вдосконалення державного регулювання у сфері зайнятості населення та ринку праці в Україні // Указ Президента України від 11 липня 2005 року № 1073 // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>
28. Сергієнко О. Людські ресурси України. Демографічна криза та демографічна політика // Україна: аспекти праці. - 2002. - № 5. - С. 37-41.
29. Статистичний щорічник України за 2014 р.– К.: Консультант, 2013. – 552с.
30. Стеценко С. Г. Демографічна статистика: підручник / Стеценко С. Г. – К. : Вища школа, 2005. – 415 с.
31. Стешенко В. С. Стан економіко-демографічних досліджень та наукові передумови їх подальшого розвитку / В. С. Стешенко // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 2. – С. 42–51.
32. Уманець Т.В., Пігарєв Ю.Б. Статистика: Навч. посіб. – К.: Вікар, 2003. – 623 с.